

Міністерство освіти і науки України

Шифр наукової роботи «УКРАЇНА ТУРИСТИЧНА»

Наукова робота на тему:

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ
ДЕРЖАВНОГО ПРОГРАМУВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ
В УКРАЇНІ**

2020

ЗМІСТ

Вступ	3
1 Тенденції та закономірності розвитку туризму як драйвера соціально-економічного розвитку	6
1.1 Туризм як частина національної економіки країн світу	6
1.2 Тенденції та закономірності розвитку суб'єктів туристичної діяльності в Україні	9
2 Туристична діяльність як об'єкт державного регулювання	13
2.1 Зарубіжний досвід державного регулювання розвитку туризму	13
2.2 Вітчизняний досвід державного регулювання розвитку туризму ...	17
3 Державне програмування розвитку туризму в Україні	21
3.1 Аналіз ефективності Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках в частині забезпечення розвитку туризму	21
3.2 Оцінювання поточної ефективності Стратегії розвитку туризму та курортів в Україні на період до 2026 року	23
Висновки	28
Перелік посилань	30
Додаток А. Туризм як драйвер соціально-економічного розвитку в країнах світу в 2016-2018 рр.	33

ВСТУП

Сьогодні туризм виступає однією з високодохідних галузей економіки, яка в сучасних умовах глобалізації безперервно та динамічно розвивається, сприяючи вирішенню цілого комплексу життєво важливих соціально-економічних проблем. Туризм стимулює розвиток практично всіх галузей економіки, а саме: промисловості, торгівлі, будівництва, транспорту, сільського господарства, побутового обслуговування, виступаючи каталізатором соціально-економічного розвитку країни.

На жаль, розвиток туризму в Україні нині обтяжений комплексом систематичних складних проблем соціально-економічного, суспільно-політичного, інфраструктурного характеру тощо. Комплексність і складність зазначених проблем потребують посилення ролі держави в забезпеченні розвитку туризму. Прямий вплив держави на розвиток туризму забезпечується головним чином такими методами державного регулювання як правовий метод (на постійній основі) та програмно-цільовий метод (на строковій основі).

Метою наукової роботи є дослідження теоретико-методичних і концептуальних аспектів державного програмування розвитку туризму в Україні.

Досягнення поставленої мети потребує виконання взаємопов'язаних завдань, серед яких:

1) обґрунтування туризму як драйверу соціально-економічного розвитку через динамічний аналіз внеску туристичної індустрії до формування ВВП і забезпечення зайнятості населення в країнах світу;

2) дослідження тенденцій і закономірностей розвитку суб'єктів туристичної діяльності в Україні;

3) вивчення передового зарубіжного досвіду державного регулювання туристичної діяльності, зокрема, кращих світових практик державно-приватного партнерства в сфері туризму;

4) виявлення особливостей державного регулювання розвитку туризму в Україні, в тому числі державного програмування розвитку туристичної індустрії;

5) здійснення аналізу ефективності Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках в частині забезпечення розвитку туризму;

б) оцінювання поточної ефективності Стратегії розвитку туризму та курортів в Україні на період до 2026 року.

Об'єктом наукової роботи є процес державного програмування розвитку туризму, предметом – теоретико-методичні та концептуальні аспекти державного програмування розвитку туризму в Україні.

Методологічну базу дослідження склали метод аналізу та синтезу, історичний метод, системний підхід, економічний аналіз, графічний метод.

Інформаційну базу дослідження склали наукові праці учених-економістів, статистичні дані Державної служби статистики України та Всесвітньої туристичної організації, нормативно-правові акти.

Наукова новизна результатів полягає в розробленні на підставі акумулювання передового зарубіжного та вітчизняного досвіду державного регулювання туристичної діяльності рекомендацій щодо вдосконалення теоретико-методичних і концептуальних засад державного програмування розвитку туризму в Україні.

Апробація результатів наукової роботи. Результати наукової роботи отримали відображення в 7 публікаціях, з яких 3 наукові статті та 4 тези доповідей. Бібліографію публікацій приведено нижче без указання авторів для забезпечення анонімності конкурсної роботи:

1. Аналіз ринку туристичних послуг в Україні. Економічні перспективи. 2018. № 10 (том 3). С. 201-204.

2. Туристична галузь України як об'єкт державного регулювання. Економічні перспективи. 2018. № 10 (том 3). С. 204-207.

3. Проблеми туристичної галузі та туристичний потенціал України. Економічні перспективи. 2019. № 11 (том 2). С. 200-203.

4. Методологічні аспекти державного програмування розвитку туризму в Україні. Проблеми розвитку економіки підприємства: погляд молоді: Матеріали XII Міжнародної наукової конференції здобувачів вищої освіти (м. Харків, 15 березня 2019 року), 2019. С. 29-31.

5. Аналіз ефективності Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках в частині забезпечення розвитку вітчизняного туризму. Проблеми розвитку економіки підприємства: погляд молоді: Матеріали XII Міжнародної наукової конференції здобувачів вищої освіти (м. Харків, 15 березня 2019 року), 2019. С. 37-39.

6. Методичні рекомендації з удосконалення Стратегії розвитку туризму та курортів в Україні на період до 2026 року. Проблеми розвитку економіки підприємства: погляд молоді: Матеріали XII Міжнародної наукової конференції здобувачів вищої освіти (м. Харків, 15 березня 2019 року), 2019. С. 36-37.

7. Міжрегіональна диференціація розвитку туристичної індустрії в Україні. Проблеми розвитку економіки підприємства: погляд молоді: Матеріали XII Міжнародної наукової конференції здобувачів вищої освіти (м. Харків, 15 березня 2019 року), 2019. С. 142-143.

Ксерокопії зазначених публікацій представлені у супровідних документах.

Окремі результати наукової роботи були презентовані на XII Міжнародній науковій конференції здобувачів вищої освіти «Проблеми розвитку економіки підприємства: погляд молоді», де отримали схвалення.

Також окремі результати наукової роботи були заслухані та отримали схвалення на Міжнародному конкурсі студентських наукових робіт «Black Sea Science – 2018». Ксерокопія сертифікату, що підтверджує участь у конкурсі, наводиться в супровідних документах.

1 ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ЯК ДРАЙВЕРА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

1.1 Туризм як частина національної економіки країн світу

Туризм як частина національної економіки наразі є драйвером соціально-економічного розвитку в багатьох країнах світу. Вважаємо, що внесок туризму до національної економіки характеризується головним чином двома показниками: відсотком туризму у ВВП і відсотком зайнятості населення у сфері туризму.

У дод. А за даними [1-2] авторами представлено динаміку зазначених показників у період 2016-2018 рр. в країнах світу.

З дод. А бачимо, що наразі внесок туристичної індустрії до ВВП України складає 5,4%. Звичайно, це значно менше, а ніж внесок у формування ВВП України таких галузей як промисловість, сільське господарство, торгівля, транспорт, але все ж доволі суттєве значення в порівнянні з іншими видами економічної діяльності.

Якщо ж здійснювати порівняння з іншими країнами світу, то констатуємо низьке місце України в рейтингу країн світу за внеском галузі «туризм» до ВВП. Так, з представлених у рейтингу 175-и країн світу Україна займає за критерієм відсотка туризму у ВВП лише 146-е місце.

Часто дослідники пояснюють нерозвиненість туристичної індустрії та значну нереалізованість туристичного потенціалу України наслідками тривалого перебування в умовах «закритої» держави в період перебування у складі СРСР. Деякою мірою таке зауваження є справедливим, адже сьогодні країни пострадянського простору переважно характеризуються незначним внеском туризму до ВВП, що було для них нетиповим у перші роки після розпаду СРСР. Зазначене підтверджується даними рис. 1.1, де представлено порівняння країн світу у 1995 році та 2018 році за критерієм «внесок туризму у формування ВВП».

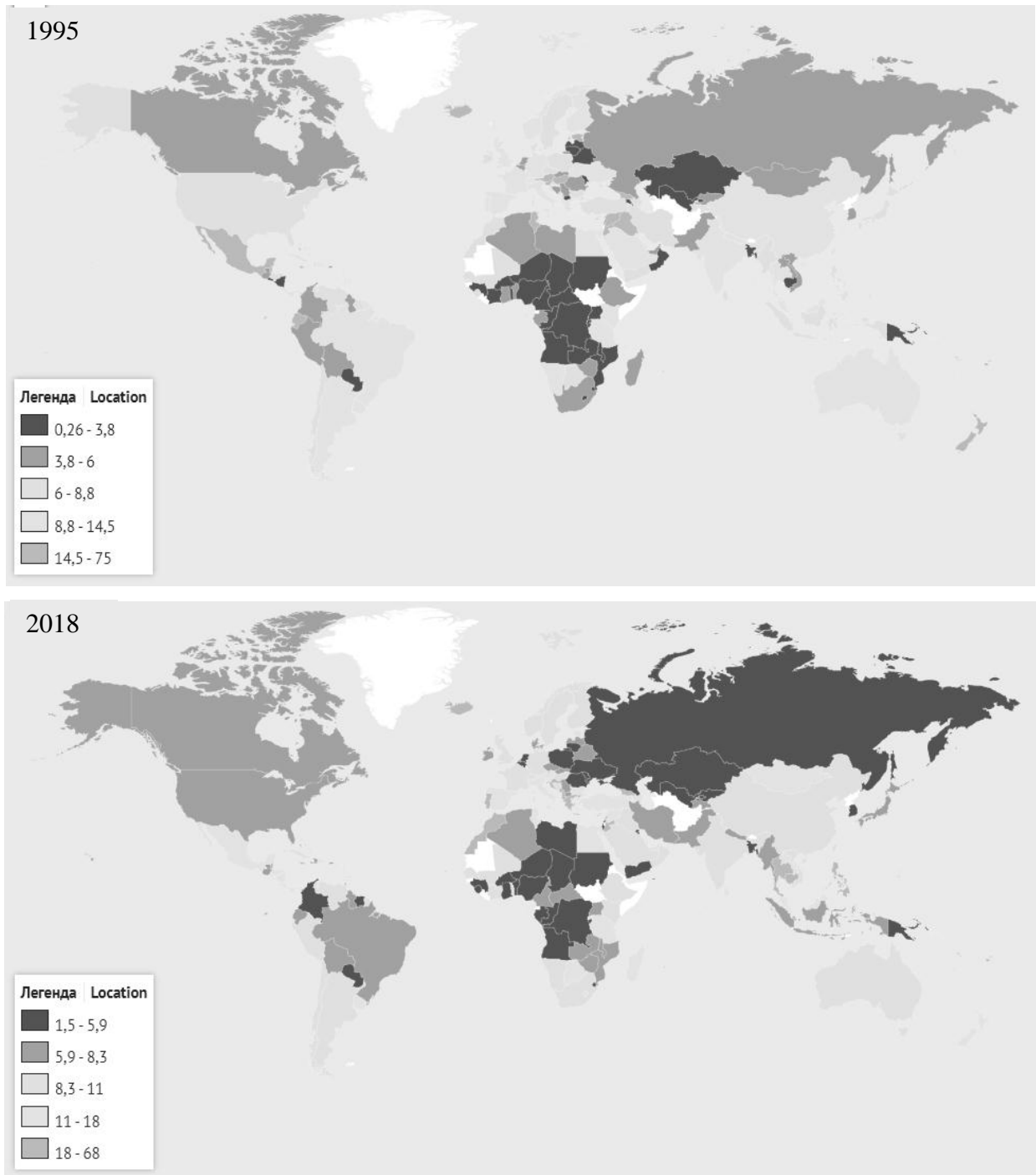

Рисунок 1.1 – Розподілення країн світу за відсотком туризму у ВВП (порівняння 1995 року та 2018 року) [3]

Звичайно, можна пояснити значніший внесок туризму до ВВП пострадянських країн у 1995 році збереженням традиції суттєвої «внутрішньої» (між республіками СРСР) мобільності населення. Але зрозумілим є й факт того, що в країнах пострадянського простору так і не було налагоджено ефективного туристичного комплексу.

Підтвердження дане припущення отримує в дослідженні динаміки зайнятості населення у сфері туризму. За рівнем зайнятості населення в туристичній індустрії Україна займає одне з останніх місць у рейтингу країн світу – 163-є місце з 175-и (дод. А). Значення відсотка населення, зайнятого у сфері туризму України, складає 1,3%. У цілому тенденції, виявлені при дослідженні внеску туризму до ВВП країн світу, спостерігаються й при вивченні динаміки відсотка населення, зайнятого в галузі туризму (рис. 1.2).

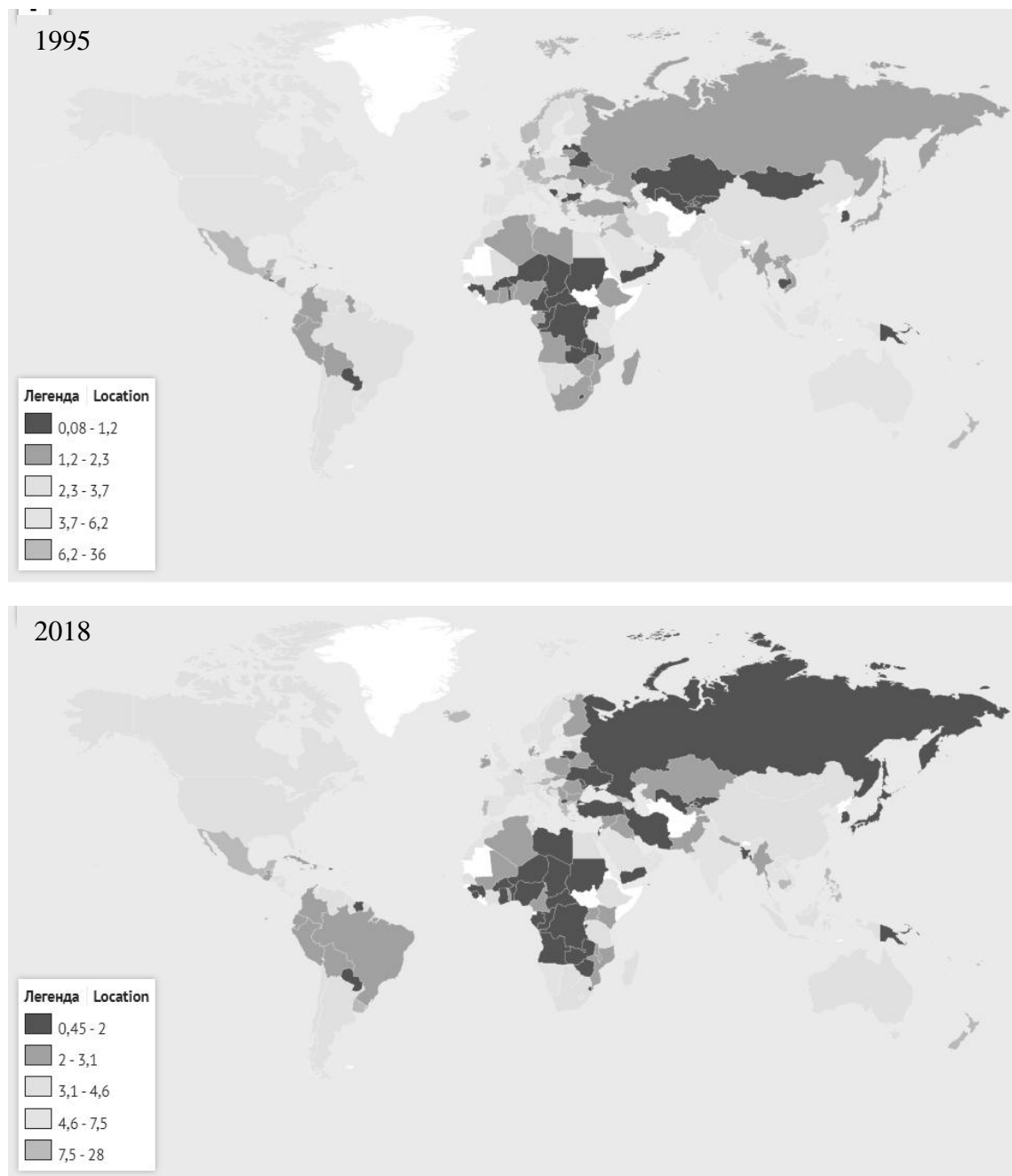

Рисунок 1.2 – Розподілення країн світу за відсотком зайнятого населення в сфері туризму (порівняння 1995 року та 2018 року) [4]

Результати дослідження вказують на значну перспективність туристичної галузі як драйверу соціально-економічного розвитку країни, що, на жаль, не знайшло реалізації в Україні. Спробуємо виявити причини такої ситуації, дослідивши тенденції та закономірності розвитку суб'єктів туристичної діяльності в Україні.

1.2 Тенденції та закономірності розвитку суб'єктів туристичної діяльності в Україні

Державної службою статистики України щорічно видається статистичний збірник «Туристична діяльність в Україні», де презентуються ключові показники функціонування туристичної індустрії. Скористаємося зазначеною інформаційною базою для дослідження тенденцій і закономірностей розвитку суб'єктів туристичної діяльності в Україні.

Табл. 1.1 містить кількісну характеристику суб'єктів туристичної діяльності в Україні в 2017-2018 рр.

Таблиця 1.1 – Кількісна характеристика суб'єктів туристичної діяльності в Україні в 2017-2018 рр. (складено авторами за даними [5-6])

Суб'єкти туристичної діяльності	2017				2018			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		туроператори	турагенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність		туроператори	турагенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність
Юридичні особи	1743	498	1172	73	1833	529	1243	61
Фізичні особи-підприємці	1726	-	1630	96	2460	-	2322	138

Дані табл. 1.1 указують на те, що наразі суб'єкти туристичної діяльності в Україні рівнозначно представлені як юридичними особами, так і фізичними особами-підприємцями.

Левову частку в структурі суб'єктів туристичної діяльності в Україні займають турагенти.

Регіонами-лідерами за кількістю суб'єктів туристичної діяльності в досліджуваній період були м. Київ, Львівська, Одеська, Дніпропетровська та Харківська області. Аутсайдерами за даним показником можна вважати такі регіони як Луганська область, Кіровоградська область, Житомирська область.

Табл. 1.2 містить динаміку фінансових показників діяльності суб'єктів туристичної індустрії в Україні в 2017-2018 рр.

Таблиця 1.2 – Фінансові показники діяльності суб'єктів туристичної індустрії в Україні в 2017-2018 рр.

Показники	2017				2018			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		туроператори	турагенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність		туроператори	турагенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність
Дохід від надання туристичних послуг, тис. грн. [5-6]	18502975	17917372	552130	33474	21069269	20307544	715186	46539
Операційні витрати, тис. грн., у т.ч.: [5-6]	14900951	14263972	611592	25387	17925878	17125549	772022	28306
матеріальні витрати	12441525	12220631	211855	9039	14386905	14194928	187227	4750
витрати на оплату праці	412344	287204	120617	4523	567113	358338	198627	10148
відрахування на соціальні заходи	91569	63796	26769	1005	123291	79801	41287	2204
нарахована амортизація	699430	693302	5644	484	729848	719651	9501	697
інші операційні витрати	1256084	999039	246707	10337	2118720	1772831	335381	10508
Валовий прибуток, тис. грн.*	3602024	3653400	-59462	8086	3143391	3181995	-56837	18233
Чистий прибуток, тис. грн.*	2953660	2995788	-59462	6631	2577581	2609236	-56837	14951
Рентабельність, %*	19,82	21,00	-9,72	26,12	14,38	15,24	-7,36	52,82

* розраховано авторами.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
в межах України	131110	81081	848687	338062	103054	70821	891957	448799
за кордон	473711	208565	12729729	4612267	595952	694590	18791906	16461625
- іноземцям	11089	5226	179788	17682	11751	22025	244246	155879
Фізичні особи-підприємці								
Реалізовано туристичних путівок безпосередньо населенню, у тому числі:								
- громадянам України для подорожі	-	225998	-	4513014	-	314447	-	7226797
в межах України	-	62382	-	260026	-	57404	-	342547
за кордон	-	162625	-	4245270	-	255681	-	6867795
- іноземцям	-	991	-	7717	-	1362	-	16454

З даних табл. 1.3 можемо прослідкувати зростання середньої вартості туристичної путівки, що є безперечно позитивною тенденцією на фоні зростання кількості реалізованих туристичних путівок. Проте зазначене зростання забезпечується головним чином зростанням попиту українців на закордонні подорожі. Подорожі в межах України не користуються великою популярністю у громадян. Тим самим, Україна, володіючи потужним туристичним і рекреаційним потенціалом, щорічно втрачає потенційних користувачів туристичними послугами, які надають перевагу подорожам закордон, а вітчизняний туристичний комплекс не має змоги збільшити внесок до ВВП і забезпечити робочими місцями більшу кількість громадян.

У таких умовах гостро постає питання щодо необхідності активізації державної підтримки розвитку туристичної індустрії в Україні.

2 ТУРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

2.1 Зарубіжний досвід державного регулювання розвитку туризму

У світовій практиці традиційно виділяють три основні моделі державного регулювання розвитку туризму:

1. Американська. Передбачає відсутність центральної державної туристичної адміністрації, вирішення усіх питань на місцях на засадах і принципах ринкової «самоорганізації» (використовуються у США).

2. Європейська. Питання розвитку туристичної діяльності в країні вирішуються в «надрах» певного багатогалузевого міністерства на рівні відповідного галузевого підрозділу (використовується в європейських країнах, у тому числі в Україні).

3. Змішана. Передбачає існування сильного й авторитетного центрального органу – міністерства, що контролює діяльність усіх підприємств туристичної галузі в країні (використовується в Єгипті, Мексиці, Тунісі, Туреччині та інших країнах, для яких туризм є одним з основних джерел валютних надходжень у бюджет) [7].

Інструментарій державного регулювання розвитку туризму традиційно передбачає широкий спектр методів правового, адміністративного, економічного та соціально-психологічного характеру (рис. 2.1).

Але в сучасних умовах методи державного регулювання, що передбачають пряме втручання держави до сфери функціонування суб'єктів туристичної діяльності та сувору регламентацію розвитку туризму, є доцільними лише за умов кризового стану туристичного комплексу або ж перебування суб'єктів туристичної індустрії у державній власності.

Сьогодні прогресивним методом державної підтримки суб'єктів туристичної діяльності є державно-приватне партнерство, що отримало застосування в багатьох країнах світу (табл. 2.1).

Рисунок 2.1 – Функції та методи державного регулювання розвитку туризму [8]

Таблиця 2.1 – Проекти державно-приватного партнерства в сфері туризму в країнах світу (складно авторами за [9])

Назва проекту	Учасники		Результати партнерства
	Державний партнер	Приватний партнер	
1	2	3	4
«Creating a tourist cluster: the Armada Hotel» (Туреччина)	Уряд	Індивідуальний підприємець К. Зото	Створення туристичного кластера у м. Стамбул
«National Park Gateways Eifel National Park» (Німеччина)	Міністерство навколишнього середовища та Міністерство економіки	Керівництво Національного парку «Eifel»	Створення 5 центрів для відвідувачів Національного парку та туристичних інформаційних центрів
«Ski Trail Management of Harz National Park» (Німеччина)	Міністерства з економічних питань земель Нижня Саксонія та Саксонія-Ангальт	Адміністрація Національного парку «Harz»	Придбання нового обладнання для Національного парку «Harz»
«Tourism Business Support Forest of Bowland Area of Outstanding Natural Beauty» (Велика Британія)	Ради графств Ланкашир, Йоркшир; Рада округу Крейвен; Рада м. Ланкастер, Престон, Пендл, Ріббл Веллі	Ініціатива створення компанії «Bowland Experience Limited»	Створення компанії «Bowland Experience Limited»
«Disneyland» (Франція)	Регіональна Рада Іль-де Франс, Відомча Рада Сена-і-Марна, органи Приміської Транспортної Влади	Компанія «The Walt Disney Company»	Створення та подальший розвиток тематичного парку
«Rural Tourism Development In Cyprus» (Кіпр)	Туристична організація «Cyprus Tourism Organisation»	Власники сільських засобів розміщення	Створення сільських зелених садів
«Creating a destination: the Red Sea Riviera» (Єгипет)	Національний Банк Єгипту, Банк «Misr», авіакомпанія «EgyptAir», державний орган з розвитку туризму, «Tourism Development Authority» при сприянні Міністерства туризму	Корпорація «Taba Tourism Development Corporation»	Створення туристичної дестинації
«Tourism Futures Simulator» (Австралія)	Керівництво м. Порт-Дуглас	Представники місцевої туристичної індустрії	Розробка програмного продукту

1	2	3	4
«Repositioning a destination through a themed marketing campaign: Amazing Thailand» (Таїланд)	Державний орган з розвитку туризму «Tourism Authority of Thailand», Міністерство внутрішніх справ, Департамент сприяння експорту, Митний департамент, Міська адміністрація Бангкоку	Авіакомпанія «Thai Airways International», компанія «C.P. Group», великі туристичні компанії та туристичні агентства	Репозиціонування туристичної дестинації
«Restructuring Nepal's national tourism organization: the Nepal Tourism Board» (Непал)	Міністерства: культури, туризму та цивільної авіації	Представники туристичної індустрії	Реструктуризація національної туристичної організації
«Establishing a comprehensive development program: Small Tourism Enterprise Project» (Карибський басейн)	Федеральне агентство США з надання допомоги «United States Agency for International Development»	Міжнародний фінансовий інститут «International Finance Corporation»	Впровадження комплексної програми розвитку малих туристичних підприємств
«Improving Urban Tourism Security» (Гватемала)	Муніципалітет м. Ла-Антигуа, інститут туризму «Guatemalan Institute of Tourism», Туристична палата Гватемали, муніципальний поліцейський підрозділ	Приватний фонд «FUNDESA»	Підвищення безпеки туристів
«Creating a product alliance: Arts in the Wild» (Канада)	Маркетингова організація «Ontario Tourism Marketing Partnership Corporation», уряд провінції Онтаріо	Бізнес-організації, індивідуальні митці, ірландське телебачення, авіакомпанія «Air Transat»	Альянс щодо створення нових туристичних продуктів
«Guiding Alaska Tourism Initiative» (США)	Урядові та федеральні агенції з управління земельними ресурсами	Асоціація туристичних підприємців «Alaska Wilderness Recreation & Tourism Association»	Створення туристично-рекреаційної зони
«Providing a tourism education program at the secondary school level: Canadian Academy of Travel & Tourism» (Канада)	Шкільний комітет округів Оттава та Карлтон, школи Канади	Консультант шкільної ради Б. Стівенс	Впровадження освітньої програми туристичного спрямування

Світова практика містить різні варіації форм державно-приватного партнерства в сфері туризму:

1. Кооперація. Припускає рівні частки участі суб'єктів партнерства в прибутку та управлінні, а також солідарну відповідальність при настанні ризиків і ухваленні рішень.

2. Управління. Передбачає залучення державою приватних компаній, які професійно управляють об'єктами туризму.

3. Асоціація. Припускає створення приватними структурами та органами державного управління некомерційних об'єднань для вирішення проблем функціонування туризму.

4. Концесія. Заснована на передачі об'єктів державної власності структурам за договором концесії в тимчасове користування [10].

Не дивлячись на різноманітність форм державно-приватного партнерства в туристичній індустрії, в Україні, на жаль, взаємовигідне партнерство держави та бізнесу в сфері туризму поки не налагоджено.

2.2 Вітчизняний досвід державного регулювання розвитку туризму

На сьогодні в Україні застосовується європейська модель державного регулювання розвитку туризму, при якій «питання розвитку туризму віднесені до профілю багатогалузевого міністерства», а саме Міністерства культури, молоді та спорту.

Така модель застосовувалася не завжди й тривалий час в Україні були державні органи, що спеціалізувалися саме на питаннях регулювання розвитку туризму: наприклад, Державний комітет України з туризму (1993-2000 рр.), Державний департамент туризму (2001-2002 рр.), Державна туристична адміністрація України (2002-2006 рр.), Міністерство культури і туризму України (2006-2010) [8].

Етапність і еволюція державного регулювання розвитку туризму в Україні наглядно прослідковується в нормативно-правовій базі:

1995 рік. Прийняття Верховною Радою України Закону України «Про туризм», який визначає загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України в галузі туризму та спрямований на забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, охорону здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав при здійсненні туристичних подорожей [11].

1999 рік. Прийняття Верховною Радою України Закону України «Про спеціальну економічну зону туристсько-рекреаційного типу «Курортополіс Трускавець»», що визначає порядок створення, ліквідації та особливості механізму функціонування спеціальної економічної зони туристсько-рекреаційного типу «Курортополіс Трускавець» [12].

2000 рік. Прийняття Верховною Радою України Закону України «Про курорти», який визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади розвитку курортів в Україні та спрямований на забезпечення використання з метою лікування і оздоровлення людей природних лікувальних ресурсів, природних територій курортів, які є надбанням народу України, та їх охорони [13].

2002 рік. Затвердження Постановою Кабінету Міністрів України «Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки», у якості мети якої було зазначено «створення конкурентоспроможного на міжнародному ринку національного туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечення на цій основі комплексного розвитку регіонів за умови збереження екологічної рівноваги та культурної спадщини» [14].

2004 рік. Затвердження Постановою Кабінету Міністрів України «Програми розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей у 2004-2010 роках», яка мала на меті розбудову туристичної інфраструктури, що дасть змогу забезпечити комфортність,

ритмічність та безпеку при пересуванні за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей, зростання туристичної привабливості держави, стимулювати розвиток усіх видів туризму та ефективне використання туристичного і рекреаційного потенціалу [15].

2008 рік. Розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалено «Стратегію розвитку туризму і курортів», спрямовану на: підвищення рівня життя населення шляхом формування конкурентоспроможного на внутрішньому та світовому ринку національного туристичного продукту на основі раціонального використання туристичних ресурсів, збереження навколишнього природного середовища та відродження національної культурної спадщини, сприяння розвитку туризму і курортів; забезпечення реалізації закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, зайнятість, охорону здоров'я, безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище; створення сприятливих умов для надання туристам і особам, що подорожують, а також громадянам, що потребують медичної реабілітації, відповідних туристичних, рекреаційних, екскурсійних, санаторно-курортних та оздоровчих послуг; сприяння створенню умов для зміцнення здоров'я населення, продовження тривалості життя та періоду активного довголіття, збереження генофонду нації з одночасним підвищенням рівня життя та дотриманням екологічних стандартів на основі збалансованого використання природних лікувальних ресурсів і території курортів; поліпшення правових, організаційних і соціально-економічних умов для забезпечення реалізації державної політики у сфері туризму і курортів [16].

2011 рік. Затвердження Постановою Кабінету Міністрів України «Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках», метою якої вказано «розвиток спортивної, туристичної та транспортної інфраструктури,

створення умов для отримання права на проведення в Україні зимових Олімпійських та Паралімпійських ігор 2022 року» [17].

2015 рік. Постановою Кабінету Міністрів України затверджено Ліцензійні умови провадження турсервісної діяльності, які визначають вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання ліцензіатами, які провадять турсервісну діяльність, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії [18].

2017 рік. Розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалено «Стратегію розвитку туризму та курортів на період до 2026 року», метою якої є формування сприятливих умов для активізації розвитку сфери туризму та курортів згідно з міжнародними стандартами якості та з урахуванням європейських цінностей, перетворення її на високорентабельну, інтегровану у світовий ринок конкурентоспроможну сферу, що забезпечує прискорення соціально-економічного розвитку регіонів і держави в цілому, сприяє підвищенню якості життя населення, гармонійному розвитку і консолідації суспільства, популяризації України у світі [19].

Результати проведеного дослідження вказують на традиційне широке використання в Україні програмно-цільового методу державного регулювання розвитку туризму.

3 ДЕРЖАВНЕ ПРОГРАМУВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1 Аналіз ефективності Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках в частині забезпечення розвитку туризму

Схвалена урядом у 2011 році Державна цільова соціальна програма розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках достроково втратила чинність у 2015 році, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 918 «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» [20]. Програма не була реалізована в повному обсязі, але деякі висновки щодо її ефективності все ж можна зробити.

Так, у якості основних очікуваних результатів реалізації Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках зазначалося:

- забезпечити розвиток туристичної інфраструктури відповідно до міжнародних стандартів;
- збільшити обсяг валютних надходжень за рахунок створення сприятливих умов для розвитку туристичної індустрії;
- збільшити кількість робочих місць, створених у готельній і туристично-рекреаційній галузі [17].

Щодо ключових індикаторів ефективності Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках в частині забезпечення розвитку туризму, то зробимо вибір на користь наступних показників: «кількість суб'єктів туристичної діяльності», «середньооблікова кількість штатних працівників», «дохід від надання туристичних послуг». Приймаючи за звітний період 2011-2015 рр., представимо результати дослідження ефективності програмного документу в наступній таблиці (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Ефективність Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках (розроблено авторами за даними [21-25])

Показники	Значення показників за роками				
	2011	2012	2013	2014	2015
Ключові індикатори ефективності програми в частині забезпечення розвитку туризму					
Кількість суб'єктів туристичної діяльності, од.	4157	5346	5071	3885	3182
Середньооблікова кількість штатних працівників, осіб	12085	15558	13531	11513	9588
Дохід від надання туристичних послуг (без ПДВ, акцизного податку й аналогічних обов'язкових платежів), тис. грн.	4150301,7	6654877,3	5676272,0	5566644,5	5015349,2
Інтерпретація значень ключових індикаторів ефективності програми в частині забезпечення розвитку туризму					
Ефективність програми за значеннями індикаторів	база	ефективна	не ефективна	не ефективна	не ефективна

Дані табл. 3.1 свідчать про ефективність Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках в частині забезпечення розвитку туризму у 2012 році, коли спостерігається суттєве зростання ключових показників. Так, за один рік реалізації Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках кількість суб'єктів туристичної діяльності в Україні зросла на 28,62%, середньооблікова кількість штатних працівників – на 28,74%, дохід від надання туристичних послуг – на 60,35%.

На жаль, вже в наступний період – у 2013 році – відбулося не менш вражаюче зменшення значень індикаторів ефективності Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках: кількості суб'єктів туристичної діяльності – на 5,14%, середньооблікової кількості штатних працівників – на 13,03%, доходу від надання туристичних послуг – на 14,71%.

Негативна тенденція зменшення значень показників ефективності Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках мала продовження й у наступні періоди: так, кількість суб'єктів туристичної діяльності зменшилася у 2014 році на 23,39%, у 2015 році – ще на 18,10%; середньооблікова кількість штатних працівників зменшилася у 2014 році на 14,91%, у 2015 році – ще на 16,72%; дохід від надання туристичних послуг зменшився у 2014 році на 1,93%, у 2015 році – ще на 9,91%.

Якщо порівнювати значення обраних для аналізу ключових індикаторів на початку наприкінці реалізації Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках, то загальне зменшення значень показників ефективності складе: кількості суб'єктів туристичної діяльності – на 23,45%, середньооблікової кількості штатних працівників – на 20,66%. Дохід від надання туристичних послуг, натомість, зріс на 20,84%.

Підсумовуючи результати дослідження, можна стверджувати про ефективність реалізації Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках в частині забезпечення розвитку туризму лише у 2012 році, у наступні ж роки програмний документ був неефективним.

3.2 Оцінювання поточної ефективності Стратегії розвитку туризму та курортів в Україні на період до 2026 року

Сьогодні розвиток туристичної діяльності в Україні регламентується головним чином положеннями Стратегії розвитку туризму та курортів в Україні на період до 2026 року, де ключовими індикаторами ефективності обрано показники «кількість іноземних туристів, які в'їжджають до України», «кількість суб'єктів туристичної діяльності», «обсяг надходжень до місцевих бюджетів від сплати туристичного збору», «обсяг надходжень до

зведеного бюджету (податки та збори) від діяльності суб'єктів туристичної діяльності», «кількість робочих місць у сфері туризму», «кількість внутрішніх туристів» і «кількість екскурсантів».

При цьому передбачаються контрольні дати по досягненню бажаних значень зазначених показників у 2019 році, 2022 році та 2026 році (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Контрольні показники розвитку сфери туризму та курортів в Україні, передбачені Стратегією розвитку туризму та курортів на період до 2026 року [19]

Показники	за роками (відносно показників 2015 року)		
	2019	2022	2026
Кількість іноземних туристів, які в'їжджають до України, млн. осіб	збільшення у 1,5 рази	збільшення у 2 рази	збільшення у 2,5 рази
Кількість суб'єктів туристичної діяльності, тис. одиниць	збільшення у 1,5 рази	збільшення у 3 рази	збільшення у 5 разів
Обсяг надходжень до місцевих бюджетів від сплати туристичного збору, млн. гривень	збільшення у 2 рази	збільшення у 5 разів	збільшення у 10 разів
Обсяг надходжень до зведеного бюджету (податки та збори) від діяльності суб'єктів туристичної діяльності, млрд. гривень	збільшення у 2 рази	збільшення у 5 разів	збільшення у 10 разів
Кількість робочих місць у сфері туризму, тис. осіб	збільшення у 1,5 рази	збільшення у 3 рази	збільшення у 5 разів
Кількість внутрішніх туристів, тис. осіб	збільшення у 2 рази	збільшення у 3 рази	збільшення у 5 разів
Кількість екскурсантів, тис. осіб	збільшення у 1,5 рази	збільшення у 2 рази	збільшення у 2,5 рази

Заплановані результати реалізації Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року є дійсно вражаючими. Так як у якості контрольних дат моніторингу ефективності реалізації Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року закладено кожні чотири роки, зрозуміло, що для забезпечення ефективності реалізації програмного документу середньорічний темп зростання показників має становити: кількості іноземних туристів, які в'їжджають до України, кількості суб'єктів

туристичної діяльності, кількості робочих місць у сфері туризму, кількості екскурсантів – 37,50%, обсягу надходжень до місцевих бюджетів від сплати туристичного збору, обсягу надходжень до зведеного бюджету (податки та збори) від діяльності суб'єктів туристичної діяльності, кількості внутрішніх туристів – 50%.

Виявлення середньорічних змін обсягу надходжень до місцевих бюджетів від сплати туристичного збору та обсягу надходжень до зведеного бюджету (податки та збори) від діяльності суб'єктів туристичної діяльності ускладнене недостатністю інформації про дані показники.

Проаналізуємо поточну ефективність Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, представивши результати у табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Поточна ефективність Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року (розроблено авторами за даними [5-6; 25-26])

Показники	Значення за роками				Зміна відносно значення 2015 року	Виконання програми
	2015	2016	2017	2018		
Кількість іноземних туристів, які в'їжджають до України, осіб	15159	35071	39605	75945	Збільшення у 5 разів	Виконано зі значним випередженням
Кількість суб'єктів туристичної діяльності, од.	3182	3506	3469	4293	Збільшення у 1,35 разів	Недовиконано
Кількість робочих місць у сфері туризму, осіб	9588	10412	10291	11877	Збільшення у 1,24 рази	Недовиконано
Кількість внутрішніх туристів, осіб	357027	453561	476967	456799	Збільшення у 1,28 разів	Недовиконано

З даних табл. 3.3 можемо зробити загальний висновок про переважну поточну ефективність Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року.

Так, на момент написання наукової роботи у відкритому доступі були відсутні статистичні дані щодо розвитку туризму в Україні у 2019 році, який завершує перший звітний період моніторингу ефективності Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Тому можна висловити припущення щодо потенційної можливості досягнення запланованих на 2019 рік показників ефективності Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. В першу чергу це стосується таких індикаторів ефективності Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року як «кількість суб'єктів туристичної діяльності» (фактично досягнуте у 2018 році значення складає збільшення у 1,35 разів, тоді як заплановано збільшення у 1,5 рази) і «кількість робочих місць у сфері туризму» (фактично досягнуте у 2018 році значення складає збільшення у 1,24 рази, тоді як заплановано збільшення у 1,5 рази). Більшу тривогу щодо ймовірності досягнення у 2019 році запланованого значення викликає такий індикатор ефективності Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року як «кількість внутрішніх туристів»: фактично досягнуте у 2018 році значення показнику складає збільшення у 1,28 разів, тоді як заплановано збільшення у 2 рази.

Хоч поточна ефективність Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року вселяє оптимізм, все ж доцільно надати деякі рекомендації щодо структурно-змістовного вдосконалення цього програмного документу. Ретельно вивчивши текст Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, можна виявити такі змістовні недоліки програмного документу:

- 1) положення програмного документу містять переважно декларативний характер, без уточнення конкретного плану дій щодо забезпечення розвитку туристичної діяльності;

- 2) очікувані результати вказано за роками та не диференційовано за регіонами, хоча в документі багато разів наголошується на важливості врахування міжрегіонального аспекту;

3) відсутня інформація щодо джерел фінансування реалізації програмного документу, складу проєктної команди, відповідальності за невиконання або неналежне виконання поставлених завдань.

Відкритим залишається також питання щодо впровадження інституту державно-приватного партнерства в забезпечення розвитку туристичної індустрії в Україні. За результатами дослідження Л. Івашової [27] станом на 1 січня 2018 року в Україні з 182 договорів, що реалізуються в Україні на засадах державно-приватного партнерства, жоден не належить до сфери туризму. Тоді як в тексті Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року багаторазово акцентується увага на державно-приватному партнерстві як основі «перезавантаження» туристичного комплексу України та інтенсифікації розвитку вітчизняної туристичної індустрії.

Також неможливо не відзначити такі базові постулати Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року на кшталт «створення національної туристичної організації» та «створення туристичного Інтернет-порталу «Visit Ukraine»», які досі не отримали реалізації.

За результатами дослідження в цілому можна зробити висновок про поточну ефективність програмно-цільового методу державного регулювання розвитку туризму в Україні, представленого наразі Стратегією розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Втім, такий висновок є доволі умовним. По-перше, слід пам'ятати про те, що програмно-цільовий метод є методом прямого державного впливу і має носити строковий характер. В Україні ж державне програмування фактично носить безперервний характер: одні програмні документи приймаються на заміну іншим, при чому не завжди по завершенню строку реалізації попередніх. По-друге, не завжди можна достовірно оцінити ефективність державного програмування, так як не зрозуміло, чи викликані позитивні зрушення в галузі саме тими заходами, що реалізуються державою в межах програми.

Тому вважаємо, що доцільним є переорієнтація державного впливу на сферу туризму в Україні з програмування на державно-приватне партнерство.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1) сьогодні туризм виступає драйвером соціально-економічного розвитку в багатьох країнах світу, роблячи суттєвий внесок до формування ВВП і забезпечення зайнятості населення. На жаль, для України це твердження є не зовсім доцільним: так, за критерієм внеску туристичної галузі до ВВП Україна наразі займає 146-е місце з 175-и країн світу, за критерієм зайнятості населення в туристичній індустрії – 163-є місце з 175-и країн світу;

2) суб'єкти туристичної діяльності в Україні практично рівнозначно представлені як юридичними особами, так і фізичними особами-підприємцями. Лівова частка вхідного та вихідного грошового потоку в туристичній індустрії приходить на туроператорів. Турагенти потерпають від нестабільності фінансового результату з огляду на потужну конкуренцію на ринку туристичних послуг. Найбільшу рентабельність операційної діяльності демонструють суб'єкти, що спеціалізуються на екскурсійному обслуговуванні. Середня вартість реалізованих туристичних путівок має тенденцію до зростання, але в основному за рахунок підвищення попиту громадян України на подорожі закордон;

3) світова практика містить три основні моделі державного регулювання розвитку туризму – американську, європейську та змішану. Не дивлячись на принципово різні підходи до державного втручання в діяльність суб'єктів туристичної індустрії, в країнах, де реалізуються ці моделі, уряди прийшли до розуміння застарілості традиційної методологічної бази державного регулювання розвитку туризму та необхідності об'єднання зусиль з представниками туристичного бізнесу для створення ефективного туристичного комплексу. Це отримало відображення в державно-приватному партнерстві в сфері туризму в різних країнах світу;

4) державне регулювання розвитку туризму в Україні засноване головним чином на застосуванні методів прямого впливу – правового методу та програмно-цільового методу. При чому програмно-цільовий метод, який в теорії державного регулювання економіки позиціонується як метод строковий і використовувався лише у випадку неможливості досягнення бажаного результату внаслідок застосування інших державних заходів, в Україні використовується практично на постійній основі для державного регулювання розвитку туризму;

5) аналіз ефективності Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках в частині забезпечення розвитку туризму, прийнятої урядом у 2011 році та достроково втраченої чинності у 2015 році, вказав на ефективність програмного документу лише у 2012 році. Тоді як в період 2013-2015 рр. ключові індикатори розвитку туризму, передбачені Державною цільовою соціальною програмою розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках, демонстрували стійку тенденцію до зменшення;

б) результати оцінювання поточної ефективності Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року в цілому вказали на її ефективність. Втім, такий висновок є доволі умовним, адже не завжди можна достовірно оцінити ефективність державного програмування, так як не зрозуміло, чи викликані позитивні зрушення в галузі саме тими заходами, що реалізуються державою в межах програми. Також Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року містить ряд положень, що досі носять виключно декларативний характер, зокрема, таких як «створення національної туристичної організації» та «створення туристичного Інтернет-порталу «Visit Ukraine»». Основним же недоліком реалізації Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року вважаємо те, що досі в Україні не реалізовано та наразі не реалізується жодного проекту в галузі туризму на засадах державно-приватного партнерства.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Туризм, общий вклад в ВВП (доля, %). URL: <https://knoema.ru/atlas/topics/Туризм/Общий-вклад-туризма-в-ВВП/Общий-вклад-в-ВВП-доля-percent>.
2. Туризм, прямой вклад в занятость (доля, %). URL: <https://knoema.ru/atlas/topics/Туризм/Прямой-вклад-туризма-в-занятость/Прямой-вклад-в-занятость-доля-percent>.
3. Туризм, общий вклад в ВВП (доля, %). URL: <https://knoema.ru/atlas/topics/Туризм/Общий-вклад-туризма-в-ВВП/Общий-вклад-в-ВВП-доля-percent?type=maps>.
4. Туризм, прямой вклад в занятость (доля, %). URL: <https://knoema.ru/atlas/topics/Туризм/Прямой-вклад-туризма-в-занятость/Прямой-вклад-в-занятость-доля-percent?type=maps>.
5. Статистичний бюлетень «Туристична діяльність в Україні у 2017 році». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_td_2017.pdf.
6. Статистичний бюлетень «Туристична діяльність в Україні у 2018 році». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/tyr/tyr_dil/tur_dil_18.xls.
7. Гуменюк А.І. Зарубіжний досвід державного регулювання туризму. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/tppd_2015_16_9.pdf.
8. Біль М.М. Механізм державного управління туристичною галуззю на регіональному рівні: теоретико-прикладний аспект; за наук. ред. д.е.н. О. П. Крайник. Львів: ЛПІДУ НАДУ, 2011. 228 с.
9. Лісіцина І. І. Державно-приватне партнерство в галузі туризму: зарубіжний досвід. *Бізнес Інформ*. 2013. № 11. С. 196-203.

10. Чучка І.М., Братюк В.П. Досвід зарубіжних країн у контексті формування державної політики розвитку туризму. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/EkUk_2014_9_8.pdf.

11. Закон України «Про туризм». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>.

12. Закон України «Про спеціальну економічну зону туристсько-рекреаційного типу «Курортполіс Трускавець»». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-14>.

13. Закон України «Про курорти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14>.

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/583-2002-п>.

15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей у 2004-2010 роках». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/612-2004-п>.

16. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму і курортів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1088-2008-р>.

17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/707-2011-п>.

18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-2015-п>.

19. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249826501>.

20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2015-п>.

21. Статистичний бюлетень «Туристична діяльність в Україні у 2011 році». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2012/08_2012/bl_td_2011.zip.

22. Статистичний бюлетень «Туристична діяльність в Україні у 2012 році». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2013/bl/07/bl_td_12.zip.

23. Статистичний бюлетень «Туристична діяльність в Україні у 2013 році». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2014/bl/05/bl_tyr_13.zip.

24. Статистичний бюлетень «Туристична діяльність в Україні у 2014 році». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2015/bl/04/b_td_14.zip.

25. Статистичний бюлетень «Туристична діяльність в Україні у 2015 році». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2016/bl/05/bl_td_15.pdf.zip.

26. Статистичний бюлетень «Туристична діяльність в Україні у 2016 році». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/bl/05/bl_td_2016_pdf.zip.

27. Івашова Л.М. Державно-приватне партнерство у сфері туризму як дієвий механізм забезпечення сталого розвитку економіки країни і регіонів. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2018. № 1(18). С. 52-61.

Додаток А

Туризм як драйвер соціально-економічного розвитку
в країнах світу в 2016-2018 рр.

Таблиця А1 – Внесок туризму до формування ВВП і забезпечення зайнятості населення в країнах світу в 2016-2018 рр. (складено авторами за даними [1-2])

Країни	Внесок туризму до ВВП, %			Зайнятість у сфері туризму, %		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1	2	3	4	5	6	7
Макау	65,7	68,4	72,2	29,1	30,3	32,3
Сейшельські острови	62,0	65,5	67,1	24,7	26,3	26,8
Мальдіви	65,4	66,1	66,4	12,8	13,0	13,1
Сент-Кітс і Невіс	55,7	56,5	62,4	16,4	16,7	18,9
Гренада	52,1	55,4	56,6	16,2	17,4	18,0
Вануату	43,6	46,3	48,0	13,0	14,0	14,5
Кабо Верде	44,4	46,0	46,2	14,7	16,0	16,4
Сент-Вінсент і Гренадіни	43,8	43,2	45,5	12,3	12,0	12,8
Беліз	40,6	43,9	44,9	13,2	13,9	13,6
Антигуа і Барбуда	46,2	42,5	44,1	13,6	12,1	12,3
Сент-Люсія	42,3	42,8	41,8	15,7	15,8	15,5
Багами	39,3	38,9	40,4	26,7	26,0	27,0
Фіджі	38,3	39,2	38,9	12,0	12,6	12,5
Барбадос	34,4	34,4	34,9	11,3	11,3	11,6
Ямайка	31,3	33,0	34,0	8,6	9,2	9,5
Грузія	27,4	32,1	33,7	6,8	8,1	8,6
Домініка	47,0	45,6	33,4	14,4	13,9	9,9
Камбоджа	31,4	32,1	32,8	12,7	13,5	14,6
Ісландія	33,0	34,1	32,6	7,0	7,9	7,6
Сан-Томе і Принсіпі	29,7	26,6	27,8	13,4	12,1	12,7
Албанія	26,1	26,9	27,3	7,7	7,9	8,0
Хорватія	24,0	24,7	24,9	9,8	10,0	10,0
Філіппіни	20,8	24,1	24,7	12,7	12,9	13,2
Маврикій	23,7	23,8	24,3	7,2	7,3	7,4
Кіпр	20,7	21,9	21,9	6,6	6,6	6,3
Чорногорія	20,7	20,7	21,6	7,6	6,9	6,8
Таїланд	20,6	21,3	21,6	6,1	6,3	6,5
Греція	19,1	20,0	20,6	11,8	12,2	12,7
Гамбія	20,6	19,7	20,4	7,0	6,6	6,6
Тонга	20,6	18,7	20,0	7,9	7,1	7,4
Йорданія	17,7	18,6	19,2	6,8	7,0	7,0
Ліван	18,8	19,2	19,1	6,6	6,9	6,7
Португалія	17,7	17,9	19,1	7,1	7,8	8,1

1	2	3	4	5	6	7
Марокко	18,4	19,3	19,0	7,1	7,3	7,2
Кірібаті	18,8	18,7	18,8	6,7	6,4	6,3
Нова Зеландія	18,0	17,8	17,9	9,2	9,2	9,3
Гонконг	17,2	16,8	17,4	5,0	4,9	5,1
Домініканська Республіка	17,1	17,4	17,2	4,8	4,9	4,9
Мексика	17,2	17,2	17,2	8,5	8,5	8,6
Уругвай	15,5	17,6	16,9	8,0	9,5	9,1
Туніс	14,2	14,9	15,9	6,3	6,7	7,4
Мадагаскар	17,5	15,0	15,7	4,6	3,8	3,9
Лесото	17,2	15,2	15,6	7,3	6,7	6,8
Австрія	15,2	15,2	15,4	8,5	8,6	8,7
Естонія	15,5	15,4	15,2	4,1	4,0	4,0
Руанда	12,9	14,3	14,9	4,5	5,1	5,4
Гондурас	14,9	14,9	14,6	4,7	4,6	4,6
Іспанія	14,2	14,5	14,6	4,8	5,0	5,0
Панама	13,7	13,9	14,5	5,8	5,9	6,2
Вірменія	14,1	14,6	14,1	3,4	3,6	3,4
Бахрейн	17,5	14,8	13,5	7,8	6,4	5,6
Ботсвана	12,7	13,3	13,4	3,0	3,2	3,2
Малайзія	13,9	13,6	13,3	5,7	5,6	5,5
Італія	12,7	13,0	13,2	6,3	6,5	6,6
Коста-Ріка	12,9	12,9	13,1	5,1	5,1	5,2
Азербайджан	13,3	13,6	13,0	3,4	3,5	3,3
Соломонові острови	11,2	12,0	12,5	3,3	3,6	3,7
Шрі-Ланка	11,5	11,7	12,5	4,9	5,1	5,7
Словенія	12,0	12,2	12,3	3,7	3,9	3,9
Океанія	12,4	12,2	12,2	5,0	4,9	4,9
Туреччина	11,3	11,2	12,1	1,6	1,7	1,8
Лаос	12,6	12,5	12,0	3,5	3,5	3,3
Єгипет	7,4	10,9	11,9	3,0	3,9	4,4
Монголія	10,8	12,2	11,8	2,6	3,1	3,2
Танзанія	11,6	11,6	11,7	3,4	3,5	3,6
Болгарія	11,2	11,5	11,7	2,8	2,9	2,9
Сальвадор	10,6	11,2	11,6	3,6	3,8	4,0
Сирія	12,1	11,5	11,4	3,2	3,0	3,4
ОАЕ	11,0	10,9	11,1	5,0	5,0	5,3
Нікарагуа	11,1	12,0	11,1	4,0	4,4	4,0
Китай	11,0	11,0	11,0	3,6	3,6	3,7
Великобританія	10,5	11,0	11,0	4,6	4,8	4,8
Намібія	10,9	10,2	10,9	5,4	5,0	5,3
Мальта	10,6	11,5	10,9	11,0	11,6	11,4
Австралія	11,1	10,9	10,8	4,7	4,5	4,5
Куба	10,1	10,4	10,6	2,3	2,4	2,4
Боснія і Герцеговина	8,7	9,6	10,2	2,9	3,2	3,2
Чилі	10,4	10,5	10,1	3,3	3,4	3,2
Коморські острови	10,0	10,2	10,1	3,8	3,8	3,8
Аргентина	9,9	9,8	10,0	3,3	3,3	3,3
Сенегал	10,5	10,3	10,0	3,9	3,8	3,8

1	2	3	4	5	6	7
Кот Д'Івуар	9,9	10,0	10,0	4,0	4,1	4,1
Сінгапур	10,4	10,3	10,0	4,5	4,6	4,7
Венесуела	9,6	9,4	9,7	3,2	3,1	3,2
Франція	9,3	9,4	9,5	4,4	4,5	4,6
Перу	9,8	9,5	9,5	2,4	2,3	2,3
Швеція	9,3	9,5	9,4	3,4	3,5	3,5
Ефіопія	6,8	7,2	9,4	2,5	2,6	3,5
Катар	10,6	10,1	9,4	5,4	5,9	5,6
Оман	9,2	9,3	9,3	4,7	4,9	4,8
Індія	9,4	9,3	9,2	5,0	5,0	5,1
В'єтнам	9,2	9,0	9,2	4,5	4,6	4,7
Норвегія	9,5	9,2	9,0	6,2	5,9	5,9
Саудівська Аравія	9,3	9,2	9,0	5,1	4,9	4,7
Малі	8,4	8,9	8,9	2,1	2,2	2,3
Кенія	9,0	8,9	8,8	3,2	3,1	3,1
Люксембург	9,2	8,6	8,7	5,8	5,9	5,9
Фінляндія	8,5	8,9	8,7	2,1	2,2	2,2
Південна Африка	9,1	8,8	8,6	4,5	4,3	4,2
Німеччина	8,6	8,7	8,6	6,7	6,8	6,8
Ірак	8,4	8,7	8,6	2,2	2,2	2,1
Швейцарія	8,6	8,6	8,5	3,5	3,4	3,4
Угорщина	8,0	8,3	8,5	4,5	4,7	4,9
Того	8,7	8,6	8,4	3,1	3,1	3,0
Латвія	9,1	8,1	8,3	4,1	3,6	3,6
Данія	8,1	8,0	8,1	2,4	2,3	2,4
Мозамбік	8,6	8,3	8,1	2,7	2,7	2,7
Бразилія	8,5	8,0	8,1	2,8	2,6	2,7
Таджикистан	8,1	8,4	8,0	3,1	3,1	2,9
Гаїті	9,8	8,2	7,9	2,9	2,3	2,3
Непал	8,1	8,3	7,9	3,0	3,1	2,9
Чехія	7,9	7,8	7,8	4,2	4,2	4,2
США	7,7	7,9	7,8	3,8	3,7	3,7
Гайана	7,6	7,7	7,8	3,1	3,1	3,2
Малаві	7,7	7,8	7,7	3,0	2,9	2,9
Уганда	8,4	7,4	7,7	2,9	2,5	2,7
Тринідад і Тобаго	7,6	7,9	7,6	3,8	3,9	3,5
Камерун	7,4	7,5	7,5	2,7	2,7	2,7
Гватемала	7,8	7,5	7,4	2,5	2,4	2,4
Японія	7,1	7,2	7,4	1,8	1,8	1,8
Македонія	6,5	6,9	7,2	1,6	1,7	1,8
Замбія	7,5	7,0	7,1	2,0	1,8	1,9
Пакистан	7,0	7,1	7,1	2,3	2,4	2,4
Сербія	6,6	6,9	6,9	1,9	2,0	2,1
Болівія	7,0	7,0	6,9	2,4	2,4	2,4
М'янма	7,0	7,1	6,8	2,7	2,7	2,7
Пуерто Ріко	6,7	6,7	6,7	1,9	1,9	1,9
Бруней-Даруссалам	6,4	6,7	6,7	2,3	2,4	2,4
Алжир	6,8	6,7	6,6	2,8	2,8	2,8
Іран	6,8	6,4	6,5	2,0	1,8	1,9

1	2	3	4	5	6	7
Словаччина	6,4	6,4	6,4	2,7	2,7	2,7
Білорусь	6,4	6,2	6,4	1,9	1,9	2,0
Канада	6,7	6,3	6,4	4,0	4,1	4,0
Зімбабве	6,8	6,3	6,3	1,7	1,4	1,4
Ірландія	5,7	6,3	6,2	1,9	2,1	2,0
Центральноафриканська Республіка	6,4	6,2	6,1	1,9	1,9	1,8
Індонезія	5,7	5,9	6,0	3,6	3,6	3,7
Еквадор	5,0	5,2	6,0	2,0	2,1	2,6
Ізраїль	5,9	6,0	5,9	1,9	1,9	1,9
Ємен	6,1	5,6	5,7	1,3	1,1	1,1
Казахстан	5,9	5,7	5,7	2,0	2,0	2,2
Есватіні	5,5	5,4	5,7	1,9	1,9	2,0
Кувейт	6,3	5,8	5,7	2,7	2,5	2,4
Колумбія	5,7	5,6	5,6	2,3	2,2	2,2
Гана	5,9	5,6	5,5	1,9	1,9	1,9
Україна	5,4	5,6	5,4	1,3	1,3	1,3
Бельгія	5,4	5,4	5,3	2,4	2,4	2,4
Конго	5,5	5,5	5,3	1,9	2,0	1,9
Румунія	5,2	5,4	5,3	2,5	2,7	2,6
Бенін	5,4	5,3	5,2	1,7	1,6	1,6
Нідерланди	5,2	5,0	5,0	5,6	5,6	5,6
Гвінея	5,0	4,9	5,0	1,8	1,8	1,8
Нігерія	5,1	5,4	5,0	1,8	1,9	1,7
Литва	4,9	4,9	4,9	1,8	1,8	1,9
Сьєра Леоне	5,3	4,9	4,9	1,8	1,7	1,7
Нігер	4,9	4,9	4,8	1,7	1,7	1,6
Російська Федерація	4,8	4,7	4,8	1,1	1,1	1,2
Судан	5,0	4,6	4,6	1,6	1,4	1,4
Тайвань	4,9	4,5	4,5	2,6	2,5	2,5
Польща	4,4	4,5	4,5	1,9	2,0	2,0
Бангладеш	4,2	4,2	4,4	1,8	1,8	1,9
Бурунді	4,0	4,3	4,3	1,6	1,7	1,7
Парагвай	4,1	4,1	3,9	1,1	1,1	1,0
Киргизія	4,0	3,9	3,9	1,4	1,3	1,3
Чад	4,1	3,9	3,8	1,0	1,0	0,9
Буркіна-Фасо	4,2	3,9	3,8	1,5	1,4	1,3
Ангола	3,7	3,7	3,7	1,1	1,2	1,2
Суринам	3,7	3,5	3,7	1,5	1,5	1,5
Узбекистан	2,9	3,2	3,4	0,8	0,9	0,9
Лівія	5,4	3,4	3,3	1,4	1,2	1,2
Габон	3,0	3,1	3,2	1,0	1,0	1,0
Молдавія	3,1	3,2	3,2	0,8	0,8	0,8
Південна Корея	3,1	2,7	2,7	1,0	1,1	1,1
Демократична Республіка Конго	1,7	1,8	1,8	0,5	0,5	0,5
Папуа – Нова Гвінея	1,3	1,5	1,6	0,5	0,5	0,5